

Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Serghei Lazo, 4, MD-2012, IDNO 1013620006757
E-mail:aopdmoldova@gmail.com; Tel: +373 22 23 42 61, 079222505

Nr. 189 Data 24 August 2018

Domnului Anatol Usatîi
Secretar de Stat al Ministerului Economiei și
Infrastructurii al Republicii Moldova

AVIZ**asupra proiectelor documentelor normative în construcții CP C:01.02 -2017, CP C.01.10:2017, CP C.01.11:2017, CP C.01.12:2017, CP C.01.13:2017**

Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova (AOPD), salută inițiativa Ministerului Economiei și Infrastructurii (în continuare MEI) de a îmbunătăți documentele normative naționale în construcții, ținând cont de gradul redus al accesibilității clădirilor și spațiului public în Republica Moldova.

AOPD, a examinat proiectele documentelor normative în construcții, publicate spre avizare și vine cu considerentele expuse infra, pentru cele cinci documente publicate:

- CP C.01.10:2017 „Mediu locuibil cu elemente sistematizate, accesibile pentru persoane cu dizabilități. Reguli de proiectare”;
- CP C.01.11:2017 „Clădiri și construcții publice, accesibile pentru persoane cu dizabilități. Reguli de proiectare”;
- CP C.01.12:2017 „Clădiri și încăperi cu locuri de muncă pentru persoane cu dizabilități. Reguli de proiectare”;
- CP C.01.13:2017 „Mediul urban. Reguli de proiectare accesibile pentru persoane cu dizabilități”;
- CP C.01.02:2017 „Prevederi generale de proiectare cu asigurarea accesibilității pentru persoane cu dizabilități”.

1. În proiectele documentelor normative elaborate propunem, a se ține cont de recomandările Comitetului ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, standardele internaționale în domeniu și experiența aplicării normativelor naționale în practică.

Lipsa accesibilității este una din problemele majore cu care se confruntă persoanele cu dizabilități din Republica Moldova. Aceasta afectează realizarea altor drepturi fundamentale (la educație, muncă, sănătate, participare publică și incluziunea socială etc.) pentru persoanele cu mobilitate limitată.

În cadrul Misiunii de monitorizare în Republica Moldova (10–17 septembrie 2015) a *Raportorului Special ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități*, Catalina Devandas-Aguilar, ea însuși utilizatoare de scaun cu rotile, se menționează: "Deși, în Republica Moldova,

Raportorul Special a observat o lipsă acută de accesibilitate a mediului fizic și transportului, aceasta nu pare să se fi îmbunătățit de când Raportorul Special pentru persoanele cu dizabilitate al Comisiei pentru Dezvoltare Socială, domnul Shuaib Chalklen, a exprimat îngrijorări similare în 2013. Chișinău, capitala, este aproape în întregime inaccesibilă pentru utilizatorii de scaune cu rotile, în cazul în care cele mai multe trotuare, clădiri oficiale și alte locuri publice, nu dispun de mai multe măsuri de accesibilitate elementare, cum ar fi rampele. Din cauza inaccesibilității clădirilor și a infrastructurii, multe dintre ședințele Raportorului Special cu înalți funcționari și alți actori au trebuit să aibă loc în clădirile Națiunilor Unite.”¹

În Observațiile Generale pentru Republica Moldova ale Comitetului ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 12 Aprilie 2017 se menționează: ”Comitetul este preocupat de lipsa totală a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități în statul parte, ...de lipsa implementării garanțiilor de accesibilitate în Legile nr. 121 și nr. 60 și de Hotărârea Guvernului nr. 599 pentru a elmina obstacolele și barierele legate de facilitățile și serviciile publice. ...Conceptele de ”acomodare rezonabilă” și ”design universal” nu sunt puse în aplicare, parțial, din cauza lipsei legislației secundare și a mecanismelor de monitorizare” Comitetul ONU a recomandat Republicii Moldova să ”ia toate măsurile pentru a asigura implementarea garanțiilor juridice pentru accesibilitate în toate domeniile, inclusiv urbanism, construcții și servicii publice” și să ”adopte un plan de acțiuni privind accesibilitatea și să asigure implementarea și monitorizarea acestuia, în strânsă consultare cu persoanele cu dizabilități prin intermediul organizațiilor reprezentative ale acestora.”²

Asociația „MOTIVATIE” din Moldova menține o harta a accesibilității (<http://motivatie.md/harta-accesibilitate>) în care sunt incluse clădiri de menire publică (instituții de stat, educaționale, de sănătate, magazine, întreprinderi etc.). Dintre clădirile evaluate doar 16% pot fi considerate accesibile pentru utilizatorii de scaun rulant. Numărul clădirilor accesibile pentru persoane cu dizabilități de vedere este și mai mic.

În acest context, menționăm:

- În proiectele prezentate, în unele cazuri, *lipsesc* reglementări incluse în standardele internaționale în domeniu (de ex. asigurarea contrastul vizual, paraje, amenajarea indicatoarelor de orientare etc.) sau unele prevederi *nu corespund* standardelor internaționale (de ex. dimensiunile și amenajarea pavajului tactil).
- Ajustarea terminologiei proiectelor prezentate la prevederile Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu Dizabilități și Legea nr. 60.
- Proiectele prezentate sunt bazate pe ”abordarea medicală” a dizabilității și nu bazată pe ”abordarea socială” sau ”drepturile omului”.
- Traducerea textului documentelor, pe anumite segmente lipsește, sau conține erori.
- Documentelor normative în construcții în vigoare **nu conțin prevederi referitor la:** stații de transport public, obstacole mici pe căile de circulație (bolarzi, vase cu flori), mobilier stradal, amenajarea trotuarelor și căilor pietonale, marcaj tactil etc., care tot mai frecvent sunt utilizate în practică.
- Lipsa unui chestionar-tip de evaluare a accesibilității unui spațiu sau clădiri publice. **Recomandăm completarea proiectelor documentelor normative pentru a acoperi lacunele existente dintre practică și prevederile reglementărilor tehnice în domeniu.**

¹http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session31/Documents/A%20HRC%2031%2062%20Add.2_E.docx

²http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fMDA%2fC0%2f1&Lang=en

2. Adaptarea normativelor în construcții la prevederile standardele internaționale SM ISO 21542:2016 "Construcții imobiliare. Accesibilitatea și utilizabilitate a mediului de construcție", SM ISO 23599:2016 "Mijloace de asistență pentru persoane nevăzătoare și cu deficiențe de vedere. Marcaje tactile în zonele pietonale" etc.

În anul 2016, Republica Moldova a aprobat în calitate de standarde naționale moldovenești acest document ce conține cele mai bune practici în domeniul accesibilității pentru persoanele cu mobilitate limitată. O traducere în limba română a acestor standarde se găsește în NP 051-2012 Romania "Normativ pentru adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap".

Aplicarea unor normative europene și internaționale coincide cu cadrul de parteneriat al Republicii Moldova, unde putem menționa Acordul de Asociere RM-UE, Agenda Globală de Dezvoltare Durabilă 2030 și Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Evocăm, că proiectele documentelor normative propuse spre consultare, reflectă versiunea învechită a documentelor normative preluate de la Federația Rusă, ținând cont de faptul că Federația Rusă utilizează versiunea actualizată - СНиП 35-01-2001 (**СП 136.13330.2012** și respectiv **СП 59.13330.2016**), care a fost completată cu mai multe reglementări noi în conformitate cu standardele internaționale și Convenția ONU privind persoanele cu dizabilități.

Infra, anexăm propunerile detaliate la proiectul CP C.01.02:2017 „Prevederi generale de proiectare cu asigurarea accesibilității pentru persoane cu dizabilități” conform tabelului propus. De asemenea, anexăm versiunea electronică (MS Word) a proiectelor CP C:01.02 - 2017, CP C.01.10:2017, CP C.01.11:2017, CP C.01.12:2017, CP C.01.13:2017 redactate în „track changes”.

OBSERVAȚII ȘI PROPUNERI
la CP C.01.02:2017 „Prevederi generale de proiectare cu asigurarea accesibilității pentru persoane cu dizabilități”

N o r t er t.	Punctul din normativul în construcții	Observații/propuneri	Argumentare
1)	În tot cuprinsul proiectului	Utilizarea noțiunilor: <ul style="list-style-type: none"> - „persoane cu dizabilități” în loc de ”persoane cu handicap”, ”invalidi” etc. - „deficiențe” sau ”dizabilitate” (ex. ”deficiențe de vedere”), în loc de ”tulburări”, ”defecți” ”lezuni” (ex. ”defecți de vedere”) - ”limbajul semnelor” în loc de ”limbaj mimico-gestual” 	Noțiunile propuse sunt în conformitate cu <i>Legea nr. 60 din 30.03.2012 și Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități</i> . Noțiunile utilizate în proiect pot fi considerate discriminatoare și negative.
2)	Capitolul 1. Domeniul de aplicare	A exclude fraza ”Cerințele prezentului Cod nu se referă la acele părți de clădiri, construcții și terenuri, unde nu este prevăzut accesul persoanelor cu dizabilități” La pct. 1.2. La pct. 1.2.	Acesta prevedere contravine art.19 din Legea nr. 60 din 30.03.2012 (<i>lege organică</i>) și Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În formularea actuală prevederea poate fi interpretată cu ”rea voință” de unii agenți economici care nu vor aplica prezentul Cod pe motiv că clădirea ”nu va fi vizitată de persoane cu dizabilităț”. Prevederea respectivă a fost exclusă din <i>CII 59.13330.2016 a Federației Ruse</i> (a se vedea pct.1.2-1.3)
3)	Capitolul 2. Referințe normative	Adăugarea în listă a normativelor ISO: SM ISO 21542:2016 ”Construcții imobiliare. Accesibilitatea și utilizabilitatea a mediului de construcție”	Standardele respective au fost aprobată în calitate de standarde naționale prin Hotărârea Institutului Național de Standardizare nr. 117 din 22.04.2016

		SM ISO 23599:2016 "Mijloace de asistență pentru persoane nevăzătoare și cu deficiențe de vedere. Marcaje tactile în zonele pietonale"	
4)	Capitolul 3. Termeni și definiții	"activare (inclusiv):" urmează a fi tradus prin "inclusiune"	
5)	La pct. 3.6 La punctul 3.9	La punctul 3.9 utilizarea definiției "persoane cu dizabilități" conform Legii nr. 60 din 30.03.2012 privind inclusiunea socială a persoanelor cu dizabilități	Definiția utilizată în proiect este depășită, ia nu corespunde Legii nr. 60 din 30.03.2012 și CII 59.13330.2016 a Federației Ruse.
6)	Capitolul 4. Dispoziții generale	Expunerea capitolul 4 în redacția din CII 59.13330.2016 a Federației Ruse.	<p>Capitolul 4 în versiunea actuală are următoarele neajunsuri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - conține foarte multe cerințe, care sunt dificil de înțeles și aplicat. - punctul 4.2. terminologia este greșită "Varianta A („Proiect universal”)” Varianta B (“dispozitiv rațional”). Corect fiind ”design (proiect) universal” și ”adaptare rezonabilă” conform Art. 2 din <i>Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind inclusiunea socială a persoanelor cu dizabilități, Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și NCM 01.06.2014</i> capitolul 3. - Formularea actuală Pct.4.1-4.2 permit ”posibilitatea alegerii variantei soluțiilor de proiectare reieșind din complexul de cerințe revendicate privind proiectarea sau obiectul reconstruit”, ”numărul persoanelor cu dizabilități care vor utiliza obiectivul”. Formulare care pune sub

		<p>semnul întrebării respectarea întregului conținut al CP C.01.02:2017 și care a fost modificată esențial în versiunea actuală a CII 59.13330.2016 a Federatiei Ruse.</p>
7)	Capitolul 5. Cerințe privind terenurile de pământ	<p>De completat capitolul cu un comportament referitor la trotuare și căi pietonale pe terenul adjacent clădiri conform:</p> <ul style="list-style-type: none"> - paragrafele 5.1.1-5.1.17 din CII 59.13330.2016 a Federatiei Ruse și - punctul 7.1, 7.4-7.13 din SM ISO 21542:2016 și Normativ NP 051-2012 Romania, paragraf IV.2.2-3. <p>În practică, din cauza lipsei de reglementare trotuare/căi pietonale, inclusiv în apropierea clădirilor, sunt deseori inaccesibile pentru că se construiesc cu trepte (fără rampe); sunt prea înguste; lipsa de coborâre de bordura la intersecția trotuarii și canosabil.</p>
8)		<p>De completat capitolul 5 cu un paragraf referitor la: „Obstacole mici pe căile de circulație” conform SM ISO 21542:2016 punctul 7.14. și Normativ NP 051-2012 Romania, paragraf IV.2.4.</p> <p>În documentele naționale în construcții nu sunt reglementate” Obstacole mici pe căile de circulație”: vase pentru flori, bolarzi, stâlpi etc. Deși rezultat, în oraș sunt amplasate vase cu flori, instalații de blocare a accesului automobilelor, stâlpi/indicatoare etc. care nu sunt clar marcate și prezintă pericol de accidentare pentru pietoni. Conform standardelor SM ISO 21542:2016 orice obiect mai jos de 1 metru, este amplasat pe calea pietonală, prezintă pericol de accidentare.</p>
9)		<p>Compleierea capitolului 5 cu un paragraf referitor la modul de amenajare a parajelor în exteriorul și</p> <p>Proiectul și normativele în vigoare (NCM C.01.06-2014, CP C.01.02-2014) nu conțin</p>

		<p>interiorul clădirii pentru persoanele cu dizabilități conform ISO 21542:2011 punctele 6.1. – 6.9, sau adăugarea unei norme de trimis la această prevedere.</p>	<p>descrieri referitor la modul de amenajare a parcjelor pentru persoane cu dizabilități. În consecință Art. 20 alin.6 din Legea 120/30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nu este aplicat.</p> <p>ISO 21542:2011 punctele 6.1. – 6.9 (tradus în Normativ NP 051-2012 Romania, paragraf IV.6.1-3) descrie detaliat cerințele față de locurile de parcare: numărul locurilor, dimensiunile, marcarea acestora etc.</p>
10)	6. Trasee de circulație în clădire	<p>De adăugat desene suplementare la Anexa C desen B.9-10, B.26, Γ.6 din CII 136.13330.2012 și atele incluse în documentul redactat în MS Word</p>	<p>În practică întâlnim multiple cazuri cu rampe ne accesibile la intrare în clădiri: înclinație mai mare de 8%, nu se aplică balustrade pe ambele părți, materialul de acoperire alunecos, lipsa spațiului de manevră în față ușii lipseste.</p>
11)		<p>De adăugat cerința ca pragurile de la ușa să nu fie mai mari de 20 mm. (SM ISO 21542:2016. parag.10.3.)</p>	<p>Probleme în practică: Praguri la ușile de la intrare și în interior. Praguri pe pe căile de deplasare, coridoare</p>
12)		<p>De adăugat Capitolul "Coridoare"</p> <p>Conform ISO 21542:2016 par. 11.1-11.4 (NP 051-2012 Romania parag. V.1.2)</p>	<p>Probleme în practică: Coridoare înguste, obstacole pe coridoare. CP.C.01.02 -2017 nu conține mențiuni privitor la întoarcere 90° a scaunului cu rotile în coridoare</p>
13)		<p>De adăugat prevederi referitor la uși (utilizarea culorilor contrastante, dimensiuni etc.) conform SM ISO 21542:2016. Par. 18.1 și NP 051-2012 Romania par.V.4.</p>	<p>Probleme frecvente în practică:</p> <p>Nu se utilizează culori contrastante la uși, mînere etc. Se folosesc dispozitive de închidere care nu permit persoanei cu dizabilități să deschidă sine stătător ușa</p>

14)	10. Dispozitive, mijloace și sisteme de informare	A completa capitolul respectiv cu prevederi conform SM ISO 21542:2016 par.39-40	<i>Probleme frecvente în practică:</i> În clădirile publice nu se utilizează semne de informare, direcționare. Acestea sunt importante pentru persoanele cu dizabilități de vedere, de auz, și cele cu dizabilități mintale. Costul de instalare a semnelor este foarte mic, iar beneficiile pentru toate persoanele, sunt mari.
15)	Anexa D. Indicatoare tactile (figura D.14)	A modifica dimensiunile ce ţin de indicatoarele tactile în conformitate cu standardele ISO sau Norme RO par. IV.7.2 cu precizările corespunzătoare	Prevederile din figura D.14 din proiect, privind dimensiunile indicatoarelor tactile, contravin SM ISO 21542 și SM ISO 23599:2016.
16)	Anexa	A completa proiectului cu o anexă suplementară - Chestionar de evaluarea a accesibilității (modelul propus se anexează)	Nu există un instrument de evaluare a accesibilității. Acesta ar putea fi folosit pentru adaptarea rezonabilă a clădirilor și a atrage atenția asupra aspectelor importante în vederea asigurării accesibilității.

Anexe:

- 1) Proiectul CP C:01.02 -2017. Clădiri și construcții. Prevederi generale de proiectare cu asigurarea accesibilității pentru persoane cu dizabilități redactat în MS Word
- 2) Proiectul CP C.01.10:2017 „Mediu locibil cu elemente sistematizate, accesibile pentru persoane cu dizabilități. Reguli de proiectare” redactat în MS Word;
- 3) Proiectul CP C.01.11:2017 „Clădiri și construcții publice, accesibile pentru persoane cu dizabilități. Reguli de proiectare” redactat;
- 4) Proiectul CP C.01.12:2017 „Clădiri și încăperi cu locuri de muncă pentru persoane cu dizabilități. Reguli de proiectare” redactat;
- 5) Proiectul CP C.01.13:2017 „Mediu urban. Reguli de proiectare accesibile pentru persoane cu dizabilități” redactat;

Cu respect,

Galina Climov
Director executiv AOPD

